

UTRECHTSCH E UITVINDERS.

(Voortzetting van Jrg. XVI-1941, blz. 78).

Voor ander soort molenwerk, nuttig voor de voedselvoorziening, spreken twee octrooi-aanvragen uit Utrecht.

De eerste was van „Mr. *Philips Laurensz.* geboren int Marquisaetschap van Baden ende jegenwoordich wonende tot Utrecht”, die een molen voor gepelde gerst van hier te lande onbekende constructie wilde bouwen. In zijn verzoekschrift deelde hij daaromtrent aan de Staten-generaal mede „dat syn supplts. vader zal hem boven int Lant int voors. Marquisaetschap erneert hadde met het maelen van gepelde garste, doch dat hij supplt. vermits de trouble hem tot Utrecht met der wone begeven hadde, wel van meeninge synde omme hier te lande een molen te stellen, die tot het maelen van gepelde garste zoude strecken, als noyt wesende in dese Landen gepractiseert;

Versoeckende seer ootmoedelick alsoo hy supplt. de voors. molen int voorn. Marquisaetschap soude moeten laten maecken ende op excessive costen hier te Lande brengen, oock mede dat hij het volck ofte arbeiders die op de voors. molen sullen moeten arbeiden mede op syne costen herwaerts over soude hebbe te transporteren”.

Blijkbaar om zeker te zijn, dat zijne werkwijze niet spoedig door anderen zou worden nagevolgd, verzocht hij daarop een 25-jarig octrooi. Het werd hem den 30sten April 1625 voor den tijd van 12 jaren verleend, met het voorbehoud, dat de uitvinding nieuw zij, dat anderen derhalve geen oudere rechten op een overeenkomstige werkwijze konden doen gelden en onder beding, dat de molen binnen één jaar in werking gebracht zou zijn.

Laurensz. is blijkbaar niet in de gelegenheid geweest zijn maalmijze in praktijk te brengen, want hij veranderde spoedig van beroep en werd operator. Mogelijk is het echter ook, dat hij voorloopig bij zijn oude vak is gebleven, doch in de naaste toekomst een meer loonend bestaan als molenaar dacht te vinden. Als snijmeester is het Laurensz. althans voor den wind gegaan.

Den 14den Augustus 1626 was hij eigenaar geworden van „seeckere huysinge in twe wooninge verdeylt, soo die staen ende gelegen is aende noortzijde van de Lange Lauwerstraet”, welk pand weldra met hypotheek moest worden bezwaard (26 October 1627, 13 October en 17 November 1628). En toen Laurensz. in 1633 insolvent werd verklaard, bleken de arbeidsloonen en materialen, die in de jaren 1626 tot 1628 aan de verbouwing van zijn huis waren besteed, nog niet verrekend te zijn. Uit het rekwist van den convooimeester (ontvanger) te Bommel, die bij die gelegenheid preferentie verzocht op zijne vordering van voorgesloten accijnselden van de door tusschenkomst van zijn kantoor

betrokken wijnen en bieren, kan de levenswijze van den snijmeester eenigermate worden opgemaakt.

In 1644 verkeerde Laurensz. weer of nog in staat van faillissement en kort daarna schijnt hij den desolaten boedel in den steek te hebben gelaten. Sindsdien komt zijn naam, noch die zijner vrouw, Anna van Ganswijck, meer in de Utrechtsche registers voor.

In het voorjaar van 1634 kwam „Mr. Johannes Muller, voordrayer, inwoonder tot Utrecht” voor den dag met het ontwerp van een korenmolen zonder maalsteenen, waarbij zich het zeldzaam geval voordeed, dat het daarop gevraagde octrooi geweigerd werd, niet omdat de uitvinding onbelangrijk of niet origineel was, doch vermoedelijk omdat ze van buitengewoon algemeen nut werd geacht.

Den 16den April 1634 werd op zijn verzoek geantwoord, dat „de Staten Generael der Vereenichde Nederlanden naer voorgaende deliberatie niet goetgevonden hebben te accorderen het octroy . . . op seecker molen van granen sonder steenen te breecken, maer hebben den supplt. in plaets van dien in dienst vant lant aengenomen . . . des sall hy suppliant de voors. molens daerop by hem octroy is versocht alleenlyck op redelyck salaris vermogen ende moeten maecken sulcx begeert wordende ten dienst vant land ende aen egeen anderen als met expres consent”.

De wijze waarop Muller het land als molenbouwer heeft geënd en waar zijn veel belovende uitvinding in bedrijf is gebracht, blijkt uit de Utrechtsche archieven niet.

(Wordt voortgezet).

E.

KLEINE MEDEDEELINGEN.

Utrechtsche miniaturisten. — Een werk als het woordenboek der miniatuurschilders van Aeschlimann ¹⁾ ontleent zijn waarde aan de volledigheid, vooral wat de vermelde personen betreft. Blijkens het voorwoord heeft de samensteller zich tot het excerpeeren der meest-moderne en gemakkelijk toegankelijke werken bepaald, met het gevolg dat slechts de kunstenaars worden genoemd, wier naam en werkzaamheid met geringe moeite ook wel zonder woordenboek te vinden zouden zijn. Had de samensteller ook de vele geschriften, die een meer begrensde gebied behandelen en de catalogi van musea en bibliotheken geraadpleegd,

dan zouden ongetwijfeld meer namen van miniaturisten gevonden zijn dan nu in het werk voorkomen.

Voor Noord-Nederland is alleen het standaardwerk van Byvanck en Hoogewerff ²⁾ gevolgd, doch niet volledig, want van de kleinschilders, die op de eene of andere wijze tot Utrecht in betrekking stonden, worden er slechts drie genoemd: Claes Brouwer, Henricus van Arnhem en Jacobus van Enckhuysen. Niet vermeld werden (de meester van?) Otto van Moerdrecht, de meesters der Nederlandsche historiebijbels en de meester van Zweder van Culemborg, die toch wel in het genoemde werk behandeld zijn.